QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA
ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar il-Hamis, 12 ta' Jannar, 2023

Numru

Rikors Numru 698/2019 TA

Joseph Muscat (K.I. nru.439762(M)) flimkien ma' martu Carmen Muscat (K.I. nru. 344965M)

vs

Malta Public Transport Services (Operations) Limited (C48875),
Joseph Grange (K.I. nru. 286962(M),
MAPFRE Mddlesea Insurance plc,(żieda awtoriżżata b'digriet tat-18 ta' Settembru 2019), u
Malta Public Transport, kliem imħassar b'digriet tas-6 ta' Jannar 2020.

<u>Il-Qorti:</u>

Rat ir-rikors ġuramentat ta' Joseph u Carmen konjuġi Muscat (l-Attur jew Atturi skond il-każ) tal-15 ta' Lulju 2019 li permezz tiegħu ppremmettew u talbu s-segwenti:

1. ''Ir-rikorrenti, Joseph Muscat kien riekeb fuq tal-linja, nhar it-2 ta' Marzu tas-sena 2017, bin- numru BUS 624 fid-direzzjoni lejn Hal Safi, fi Triq Dun Pawl, Hal Luqa, meta is-sewwieq tal-linja ha brake qawwi u waqqaf ħesrem bil-konsegwenza li r-rikorrenti ha daqqa qawwija fi spalltu l-leminija u bil-konsegwenza ta' dan soffra debilita' permanenti;
2. Din id-debilita' permanenti ġiet mkejjla f'rapport mediku li qiegħed jiġi hawn anness u mmarkat bħala Dok "A";

3. Is-sewwieq tax-xarabank f'dak il-mument tal-inċident kien is-Sur Joseph Grange, li kien qiegħed issuq b'mod irresponsabbli u b'nuqqas ta' tħaris għar-regolamenti tat-traffiku u b'nuqqas ta' ħila, u diliġenza;
4. Fuq il-post issejjħet ambulanza li ħadet lill-Joseph Muscat ġewwa Mater Dei;
5. Illi b'konsegwenza tal-inċident l-attur Joseph Muscat qiegħed ibati danni konsiderevoli u ħa jibqa jbati bihom fil-futur wkoll;
6. L-intimati, mitluba sabiex jersqu għal-likwidazzjoni u l-ħlas ta' danni sofferti mir-rikorrenti baqgħu għal kollox inadempjenti;
7. Joseph Muscat (K.I. nru. 0439762(M)), jaf personalment b'dawn il-fatti kollha.

Raġuni tat-Talba

Għalhekk kellhom jiġu stitwiti dawn il-proċeduri.

Talbiet:

Jgħidu għalhekk l-intimati, 'l għaliex din l-Onorabbli Qorti m'għandhiex, prevja kwalunkwe dikjarazzjoni neċessarja u opportuna:

1. Tiddikjara u tiddeċidi li l-intimat, jew minn minnhom, huwa jew huma responsabbli għad-danni u spejjeż sofferti mir-rikorrenti kif fuq spjegat, konsegwenza tal-inċident li seħħ fuq tal-linja bin-numru BUS 624, nhar it-2 ta' Marzu tas-sena 2017, fi Triq Dun Pawl, Hal Luqa;
2. Tillikwida, okkorrendo permezz ta' periti nominandi, l-istess danni u spejjeż sofferti mir-rikorrenti.
3. Tikkundanna lill-intimat, jew minn minnhom, iħallsu lir-rikorrenti d-danni u l-ispejjeż hekk likwidati u dan flimkien ma' l-imgħaxijiet dekoribbli skond il-liġi.

Bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-ittra uffiċjali bin-numru 3544/2018 mibgħuta kontra l-intimati, li jinsabu minn issa kollettivament nġunti għas-subizzjoni''.

Rat ir-risposta ġuramentata tas-Soċjeta' Malta Public Transport Services (Operations) Limited (Is-Soċjeta' konvenuta), Joseph Grange (il-konvenut) MAPFRE Middlesea Plc (Is-Soċjeta' assiguratriċi u Malta Public Transport tat-30 ta' Awwissu 2019 li permezz tagħha wieġbu u eċċipew is-segwenti:

Teċċepixxi bir-rispett u Rita Azzopardi detentriċi tal-karta tal-identita numru 339384M) in rappreżentanza tas-soċjeta Malta Public Transport Services (Operations) Limited (C 48875) tiddikjara u tikkonferma bil-ġurament tagħha:

1. ''Illi, in linea preliminari, Malta Public Transport mhijiex entita ġuridika iżda biss 'trade name użat mis-soċjeta intimata Malta Public Transport Services (Operations) Limited (C 48875) u għalhekk bħala tali "Malta Public Transport

m'għandhiex personalita ġuridika separata u indipendenti mis-soċjeta intimata Malta Public Transport Services (Operations) Limited;

2. Illi, in linea preliminari wkoll, is-soċjeta intimata Middlesea Insurance plc illum hija magħrufa bħala MAPFRE Middlesea plc u għalhekk l-isem korrett għandu jiġi rifless fl-okkju;

3.1 Illi, dejjem in linea preliminari u bla preġudizzju għall-premess, l-intimati għandhom jiġu liberati mill-osservanza tal-ġudizzju fil-konfront tar-rikorrenti Carmen Muscat in kwantu l-esponenti m'għandhomx relazzjoni ġuridika mal-istess rikorrenti Carmen Muscat;

3.2 Illi, fi kwalunkwe każ, kwalsiasi danni li jistgħu jkunu rekuperabbli mir-rikorrent Joseph Muscat ma jistgħux jitqiesu bħala formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti, jekk effettivament teżisti bejn ir-rikorrenti Joseph Muscat u Carmen Muscat;

Illi, dejjem bla preġudizzju għall-premess u fil-mertu, it-talbiet tar-rikorrenti huma infondati fil-fatt u fid-dritt;

IIIi l-intimat Joseph Grange ma huwiex responsabbli għall-inċident li allegatament seħħ nhar it-2 ta' Marzu 2017 fi Triq Dun Pawl, Luqa;

4. IIli f'kull każ, fl-eventwalita li kellu jinstab li l-istess intimat Joseph Grange huwa responsabbli għall-inċident in kwistjoni, xorta waħda dan ma jkunx biżżejjed sabiex is-soċjeta Malta Public Transport Services (Operations) Limited tirrispondi għall-azzjonijiet tal-impjegat tagħha stante li dan isir f'ċirkostanzi ristrettissimi biss;

5. IIIi in vista tal-premess, l-ebda ammont ma huwa dovut lir-rikorrenti in linea ta' danni mill-intimati;

6. Illi, ulterjorment u bla preġudizzju għall-premess, ir-rikorrenti għandu iressaq prova li d-danni, allegatament sofferti minnu oriġinaw mill-inċident allegat;

7. Illi, f'kull każ, kwalsiasi danni pretiżi mir-rikorrenti għandhom jkunu reali u jiġu pruvati sal-grad rikjest mil-Liġi;

8. IIIi inoltre, it-talba għal ħlas tal-imgħaxijiet hija ammissibli biss fl-eventwalita li jiġu likwidati danni u b'effett biss mid-data tas-sentenza;

9. Salvi eċċezzjonijiet oħra permessi mil-Liġi.

Dikjarazzjoni tal-Fatti ta' Malta Public Transport Services (Operations) Limited (C-48875), Joseph Grange (K.I Nru 286962M), MAPFRE Middlesea plc ġja Middlesea Insurance plc (C 5553), u Malta Public Transport:

1. Illi l-fatti esposti fl-ewwel paragrafu tad-dikjarazzjoni ġuramentata annessa mar-rikors ġuramentat għandhom jiġu pruvati għaliex ikkontestati;

2. IIli l-fatti dikjarati fit-tieni paragrafu huma kontestati għaliex huma fatti estranei għall-esponenti peress li tali rapport sar mir-rikorrenti mingħajr l-involviment tal-intimati u f'kull każ il-konvenut tal-istess rapport qiegħed jiġi kontestat;

3. Illi l-fatti dikjarati fit-tielet paragrafu huma għal kollox kontestati in kwantu l-intimat ma huwiex ħati tat-tortijiet attribwiti lilu u dan kif ser jirriżulta aħjar waqt is-smigħ u t-trattazzjoni tal-kawża odjerna;
4. Illi l-fatti dikjarati fir-raba u l-ħames paragrafi għandhom jiġu pruvati. Mingħajr preġudizzju, l-intimati minn issa qiegħdin jirriżervaw li jitolbu n-nomina ta' esperti mediċi sabiex jeżaminaw lir-rikorrenti u jiċċertifikaw l-ġrieħi li seta' ġarrab ir-rikorrenti, riżultat tal-inċident in kwistjoni;
5. Illi l-fatti dikjarati fis-sitt paragrafu huma kontestati in kwantu l-intimati ma ħallsux għad-danni pretiżi mir-rikorrenti stante li l-pretensjonijiet kollha tal-istess rikorrenti kienu u għadhom qiegħdin jiġu kontestati, u dan għaliex l-intimati ma humiex responsabbli għal ebda danni allegatament sofferti mir-rikorrenti;
6. Illi l-esponenti tiddikjara li dawn huma fatti in parti li taf bihom personalment u in parti li ġew riferuti lilha''.

Rat li fuq rikors tal-Atturi tat-3 ta' Jannar 2020 ġew kanċellati l-kliem Malta Public Transport b'digriet tas-6 ta' Jannar 2020 u għalhekk isegwi li din l-Awtorita' ma baqetx fil-Kawża.

Rat il-provi, atti, dokumenti u xhieda kollha f'dawn il-proċeduri.

Rat in-noti ta' osservazzjonijiet rispettivi tal-partijiet.

Rat li l-Kawża tħalliet għas-Sentenza għall-lum.

Punti ta' fatti

Fis-sempliċita' tagħhom il-fatti huma dawn:

Fit-2 ta' Marzu tas-sena 2017, l-Atturi telgħu fuq Bus number 624 li kienet sejra lejn Hal Safi. Il-bus kienet misjuqa mill-konvenut Granger. Il-karozza kien fiha bosta nies bil-wieqfa, għalkemm l-Attriċi sabet post fejn toqgħod bilqiegħda. Peress li ma kienx hemm postijiet oħra battala, l-Attur qagħad bil-wieqfa quddiem il-bieb tan-nofs tal-bus, b'idu l-leminija f'loop u f'idu l-oħra kellu basket. Meta waslu fi Triq San Pawl f'Hal Luqa, f'ħin minnhom il-konvenut żamm brejk.

B'konsegwenza ta' dan il-brejk żloga idu l-leminija, L-Attur baqa' jdur fuqu nnifsu, sakemm waqa' mal-art. Minħabba f'hekk f'jdejħ tal-lemin kellu ukoll jagħmel operazzjoni.

Il-konvenut Granger jgħid, li kellu jieqaf f'daqqa, għaliex ħarġitlu karozza minn triq laterali u li ma setax jagħmel mod ieħor biex jevita l-inċident.

Għalhekk saret din il-Kawża.

<u>Punti ta' liġi</u>

Il-kawżali u t-talbiet kif imfassla f'din l-azzjoni huma diretti sabiex jimputaw culpa aquiljana lill-Konvenut Granger, għad-danni li l-Attur jallega li sofra u qed isofri b'konsegwenza tal-ħsara li huwa ġarrab kemm fuq il-persuna tiegħu.

Il-liġi tikkontempla danni naxxenti minn culpa aquiljana fl-artikoli 1031 et seq tal-Kodiċi Ċivili. F'azzjoni bħal din jispetta lill-Attur li jġib il-prova tal-ħtija u li tassew ġarrab id-danni:

"L-Art 1031 tal-Kap 16 jistabilixxi illi "kull wieħed iwieġeb għall-ħsara li tiġri bi ħtija tiegħu". Minn din in-norma tal-liġi jiskatta l-prinċipju illi min ikun b'għemilu għamel ħsara huwa obbligat jagħmel tajjeb għall-konsegwenzi negattivi li l-att iġib miegħu. Il-liġi ġenerali tagħna ma tagħtix tifsira ta` culpa iżda bħala effett tal-Art 1032(1) tal-Kap 16 tidentifikaha bħala mġieba fejn jirriżulta nuqqas ta` prudenza, nuqqas ta` diliġenza u nuqqas ta` ħsieb tal-bonus paterfamilias.

Huwa paċifiku fil-ġurisprudenza tagħna illi "*min ifittex ghad-danni jrid jipprova mhux biss l-att jew ommissjoni kolpuza izda li dak l-istess att jew ommissjoni*

*ghandhom konnessjoni ta` kawza u effett mad-danni sofferti*" (ara - **Kollez. Vol. XXX. I. 142** ara ukoll -**Sentenza li tal-Qorti tal-Appell tal-15 ta` Diċembru 2015 fl-ismijiet Paul Azzopardi et -vs- Charles Grech et**). Huwa wkoll aċċettat fil-ġurisprudenza tagħna illi "*l-kolpa fil-kaz ta` fatt dannuz li minnu torigina l-azzjoni akwiljana tavvera ruhha filli wiehed jaghmel att volontarjament u jonqos li jipprevedi l-effett dannuz ta` dak il-fatt meta seta` jipprevedi dak l-effett*" (ara - **Kollez. Vol. XLII. I. 74**).

Dan ifisser illi wieħed jeħtieġ jorbot l-att kolpuż minħabba imprudenza jew nuqqas ta` diliġenza mal-prevedibilita` ta` l-event dannuż "*prevedibilita` din li trid tkun ta` probabilitajiet ragjonevoli u mhux ta` possibilitajiet remotissimi u inverosimili*" (ara – **Kollez. Vol. XLVIII. I. 258**). Fis-sentenza riportata fil-**Kollez. Vol. XXIV. I. 172**, ikompli jingħad illi tissussisti l-culpa: "*quando vi ha la violazione di un dovere ed una volontaria omissione di diligenza per cui non si prevedono le conseguenze della propria azione ad omissione, e si viola il diritto altrui, senza volerlo ed anche senza avvedersene"*

Fis-**Sentenza fil-ismijiet Michael D`Amato noe -vs- Filomena Spiteri et, deċiża fit-3 ta` Ottubru 2003**, b`riferenza għall-Art 1031 tal-Kap 16, jingħad u spjegat li "*Din in-norma tal-ligi fil-kamp tar-responsabilita` akwiljana jew extrakontrattwali tikkostitwixxi l-punt kardinali in subjecta materia, u tennuncja l-principju in virtu ta` liema l-lezjoni kagjonata lis-suggett tobbliga lill-awtur tal-lezjoni li jirrizarcixxi l-konsegwenzi negattivi, ossija d-danni, kompjuti bl-att tieghu; Issa kif saput, il-fonti primarju tar-responsabilita` civili hi ravvizata fl-imgieba imputabbli ghal dolo jew culpa. Il-ligi civili taghna ma tiddefinixix il-kolpa*

*civili fl-ghemil izda taghmlu jikkonsisti fin-nuqqas ta` prudenza, nuqqas ta` diligenza u nuqqas ta` hsieb tal-bonus paterfamilias [Artikolu 1032 (1), Kodici Civili]. Dan jikkorrispondi in criminalibus ghan-nuqqas ta` hsieb, bi traskuragni, jew b`nuqqas ta` hila fl-arti jew professjoni tieghu jew nuqqas ta` tharis tar-regolamenti statwit fl-Artikolu 225 tal-Kodici Kriminali".* Fil-15 ta` Diċembru 2015 fis-Sentenza fl-ismijiet Paul Azzopardi et -vs- Charles Grech" Il-Qorti tal-Appell kompliet telabora li " … *jidher li l-azzjoni attriċi tinbena fuq dak li jipprovdi l-artikolu 1031 tal-Kodiċi Ċivili marbut mad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 1038 tal-istess Kodiċi. Illi huwa prinċipju ewlieni f`azzjoni ta` danni li min jallega li ġarrab ħsara bi ħtija jew l-għamil ta` ħaddieħor irid jipprova r-rabta bejn il-ħsara mġarrba u dik il-ħtija jew dak l-għamil. Għalkemm il-liġi tagħna ma tfissirx x`inhi l-"ħtija", madankollu tgħid li jkun jitqies fi ħtija min f`għemilu jonqos li juża l-prudenza, l-għaqal u l-ħsieb ta` missier tajjeb tal-familja. Fil-każ li l-Qorti għandha quddiemha, l-atturi jixlu lill-imħarrkin b`rieda iżjed minn sempliċi traskuraġni, iżda bil-ħsieb jew l-intenzjoni tal-ħażen li kellu jissarraf fit-teħid tal-kajjik tagħhom"*

Konsiderazzjonijiet

Il-Qorti tibda biex tirrileva, li għalkemm il-fatti fis-sempliċita tagħhom huma dawk li huma din il-Kawża tippresenta konsiderazzjonijiet legali li ma humiex daqstant sempliċi u ordinarji.

Ma hux kontestat li l-konvenut Grange kien qiegħed jagħti servizz lis-Soċjeta konvenuta u li hija din is-Soċjeta' li toħroġ id-direttivi li għandu jsegwi. Dwar id-direttivi li tagħti is-Soċjeta' konvenuta dwar x'inhu aċċettabbli bħala numru ta'

passiġġiera bil-wieqfa, xehdet dettaljatament Rita Azzopardi, li taf sewwa kif topera s-Soċjeta' konvenuta (ara a' fol 341 tergo). Isegwi ukoll li s-Soċjeta' konvenuta bħala prinċipju taċċetta l-ġarr ta' passiġġieri bil-wieqfa.

L-Attur jispjega "*…irkibna bil-wieqfa ghax kienet mimlija sa ruh ommha…Jien kont qed inzomm basket f'idejja x'xellugija u imdendel mac-cinga*." (A fol 20 affidavit tal-Attur). Il-Qorti rat sewwa d-DVD tas-CCTV camera u jikkonferma dak li jgħid l-Attur. L-Attriċi, il-mara, tgħid li hija sabet post fejn toqgħod bil-qiegħda u kkonfermat il-versjoni ta' żewġha ta' kif seħħ l-inċident (a' fol 73) iżda qalet ukoll, li l-inċident per se ma ratux iżda saret tafu mingħand żewġha dak in-nhar stess li baqa' jdur fuq idejħ hekk kif inħasad il-brejk mill-konvenut Granger. Qalilha li ma telaqx iċ-ċinga mill-ewwel għax beża' li jaqa'. Il-konvenut jikkonferma li ra lill-Attur jagħmel 360 degrees (a' fol 350D ara ukoll xhieda tal-Attriċi in kontro eżami fis-17 ta' Mejju 2022).

Il-konvenuti jiddifendu lilhom innfushom billi jgħidu li l-konvenut Granger ma kellu ebda tort, għaliex ħarġitlu karozza mit-Triq laterali tal-lemin improvvisament u għalhekk bil-fors kellu jagħfas il-brejk (Ara ritratti a' fol 375 sa 337). Jgħidu ukoll, li l-Attur jaħti għall-inċident għaliex kellu idejħ ġewwa l-hoop u mhux imqabbad magħha u kien għalhekk li baqa' jdur fuqu nnifsu.

Fir-rapport tal-Pulizija d-deskrizzjoni tal-inċident hija hekk: "*Ilum 02/03/2017 ghall-habta tas-13.30 fi Triq Dun Pawl Hal Luqa, kienet ghaddejja Karozza tal-linja (Bus 624) meta din <u>waqqfet f'daqqa ghax hargitilha karrozza f'daqqa</u>. B'konsegwenza ta' dan kien hemm passiggier bl-isem ta' Joseph Muscat Id, Card 439762M li habat spalltu l-leminija mas-seat u weggha.* (a' fol 17 emfażi

tal-Qorti). Din il-parti tar-rapport ma ġietx kontestata mill-Atturi. Tant biex jingħad, il-Kawża Kriminali li kien hemm kontra l-konvenut ġiet preskritta (a' fol 193). Il-konvenut xehed li ra lin-nies jiċċaqalqu. Beda jagħfas il-break ftit ftit u "*meta tasal vicin hafna taghha. Trid tieqaf*" (a' fol 350C). Presubilment dan qalu b'referenza ghall-vettura li hargitlu mit-triq laterali.

Wara li eżaminat ix-xhieda sewwa, partikolarment id-DVD, jirrisultalha s-segwenti: il-passiġġieri jiċċaqalqu t-trip kollu u temmen li dan huwa moviment naturali fi vjaġġi bħal dawn. Osservat ukoll illi huwa minnu li tidher karozza bajda ħierġa minn triq laterali li għalqet in parti l-karreġġjata tal-BUS (Ara ukoll ritratt a' fol 220). Il-Qorti ma tarax li kien hemm mod ieħor ħlief għall-konvenut li jagħfas il-brejk. Huwa sinjifikanti ukoll, li minn imkien ma jirrisulta li kien hemm xi brejk *marks* li jindikaw li l-Bus kienet għaddejja b'ċertu veloċita' eċċessiva. Li kien hekk l-inċident kien ikun aktar gravi.

Il-Qorti fir-rigward tas-sewwieq tħoss li tassew ġie wiċċ 'imb wiċċ ma' emergenza subitaneja, meta kien fi triqtu u kellu d-dritta tat-triq u l-vettura oħra, li kellha tieqaf qabel ma toħroġ minn triq laterali għal waħda arterjali jew prinċipali, bħal ma' hi Triq Dun Pawl, Hal-Luqa, baqet ħierġa.

Il-Qorti għamlet ir-riċerka tagħha dwar dan il-prinċipju ta' emerġenza subitaneja u jidher li mill-ermeneutika lokali tas-Sentenzi dwaru, fil-gran parti tagħhom, is-Sentenzi jittrattaw l-aktar il-każ ta' meta jkun hemm involut *pedestrian* li jagħmel movimenti insoliti jew imprevedibbli. B'dana kollu, il-Qorti tħoss, li ċertu prinċipji japplikaw mhux biss fil-kas ta' persuni li jkunu qiegħdin jaqsmu t-triq, iżda anke

meta jkun hemm ostakoli oħrajn bħal ma huwa l-każ li għandha quddiemha din il-Qorti.

Fis-**Sentenza tal-Qorti tal-Kassazzjoni Taljana tat-23 ta' Awwissu, 1997, numru 7922** intqal hekk dwar dan il-prinċipju :

"…nella specie, essendo stato accertato:

(a) la corretta e prudenziale condotta di guida dell'investitore con particolare riferimento alla velocita` del mezzo, giudicata moderata e adeguata alla situazione dei luoghi;

(b) l'essere il pedone repentinamente fuoriuscito da un portone che dava direttamente sulla strada, proprio mentre stava sopraggiungendo dalla sua sinistra il veicolo;

(c) l'impossibilita` per il conducente di effettuare altre manovre di emergenza, se non il tentativo dell'inutile brusca frenata – correttemente è stata esclusa dal giudice 'a quo' la responsabilita del guidatore alla stregua dei principi sopra enunciati in relazione al disposto dell'art. 2054, prima coma, codice civile".

Din il-Qorti tħoss, li dawn il-prinċipji huma pariment applikabbli għal kull ostakolu li jwassal lis-sewwieq jieħu ċertu azzjonijiet biex jevita perikolu inaspettabbli u improvviż, partikularment meta huwa jkun fis-sewwa mingħajr ma kien qed jagħmel hu manuvri perikolużi. Kulħadd jaf, li toroq li jkunu bi dritt Knisja, fil-maġġor parti tagħhom, huma prinċipali u li vettura ħierġa minn triq laterali qabel ma' toħroġ fiha, l-ewwel trid tirrispetta il-passaġġ tat-traffiku li jkun għaddej

minnha. (Ara ukoll lil **Franzoni, Le obbligazioni da fatto illecito Ed. Utet 2004, pagna 355**).

F'waħda mill-Kawżi b'fatti simili għal dawk li għandha quddiemha din il-Qorti saħansitra intqal li *"hi pacifika l-gurisprudenza li f'kaz kongruwi l-fatt li jista' jirrizulta anke xi eccess ta' velocita' ma kellux ikun fattur li jaddebita kontributorjeta ghas-sinistru fuq driver illi kien altrimenti qieghed in piena osservanza tar-regolamenti tat-traffiku".* (Ara **Sentenza tal-Qorti tal-Appell tat-30 ta' Marzu 2001 fl-ismijiet Stefan Xuereb -vs- Maria Concetta Debono et**).

Dwar il-kwistjoni ta' kif l-Attur kien qiegħed iżomm maċ-ċinga ossia loop li kien hemm fil-Bus, il-Qorti għandha żewġ verżjonijiet. Dik tas-Soċjeta' konvenuta u dik tal-Attur. Is-Soċjeta' konvenuta tinsisti li l-Attur ma kellux ikollu idejħ **fil-**loop iżda jżomm biss magħha. Rita Azzopardi tgħid, li kif jidher minn still ta' CCTV Camera "Fuq il-bus hemm hooks, fejn inti meta…..bil-wieqfa, iżżomm magħha, Mhux iddaħħal idejk. Iżżom hekk. Taqbadha hekk. Biex iżżomm. (a' fol 212 u 213 u 342). Min-naħa tiegħu l-Attur jgħid li kien qed iżomm maċ-ċinga b'żewġt iswaba' (350K).

Rinfaċċjata b'żewġ versjonijiet differenti, il-Qorti tissenjala dawn il-Qrati jgħallmu, fuq skorta twila ta' esperjenzi umani li ilhom jiġu quddiemhom għal snin twal, li "*Il-konflitt fil-provi huma haga li l-Qrati jridu minn dejjem ikun lesti ghaliha. Il-Qorti ghandha tezamina jekk xi wahda miz-zewg versjonijiet, fid-dawl tas-soliti kriterji tal-kredibilita' u specjalment dawk tal-konsistenza u verosimiljanza, ghandhiex teskludi lill-ohra, anke fuq il-bilanc tal-probabbilitajiet u tal-preponderanza tal-provi, ghax dawn, f' kawzi civili, huma generalment*

sufficjenti ghall-konvinciment tal-gudikant" (ara **Sentenzi tal-Prim'Awla fl-ismijiet Carmelo Farruġia -vs- Rokku Farruġia tal-24 ta' Novembru 1966** u kif ukoll dik tal-**PA tal-5 ta' Ottubru, 2004 fl-ismijiet Pawlu Farruġia pro et -vs-Carmelo Farruġia et**).

Jiġi osservat ukoll, li huwa prinċipju assodat fil-ġurisprudenza li f'każ ta' żewġ verżjonijiet diametrikalment opposti u li jkunu plawsibbli jew possibbli dan jiffavorixxi l-konvenuti in bażi għal prinċipju li onus probanti incumbit ei qui dicit non ei qui negat. (ara **Sentenza App. Inf fl-ismijiet Anthony Camilleri -vs Maurice Cauchi et tat-22 ta' Novembru App. Inf. Anthony Camilleri vs Maurice Cauchi et – 22 ta' Novembru tal-2002**).

Huwa l-attur li jrid jipprova l-fatti minnu premessi u allegati fir-rikors ġuramentat. Mill-banda l-oħra pero', il-grad ta' prova rikjest fil-kamp ċivili, b'differenza minn kawżi kriminali fejn il-liġi tesiġi li l-prova tal-ħtija għandha tirriżulta mingħajr dubju raġjonevoli, fil-kamp ċivili jibqa' dejjem dak taċ-ċertezza morali f'moħħ il-ġudikant. Din iċ-ċertezza morali rikjesta f'kawżi ċivili hija l-effett tal-bilanċ tal-probabilitajiet (ara **Vol.LXX.II.144**). Mera possibilita' mhux suffiċjenti biex tirradika r-responsabbilita' ċivili.

Issa il-Qorti rat sewwa l-i*stills* esebiti u kif ukoll id-DVD li jaqbad il-mument rejali ta' meta seħħ l-inċident (a' fol 275 sa 219). Il-Qorti tistqarr, li l-*istill* ma tantx jgħinu. Huma wisq imċajprin biex tara dan id-dettal importanti. Id-DVD huwa xi ftit aħjar, u tasal għall-konklużjoni li l-Attur tassew kien qiegħed iżomm b'żewġt iswaba' u li f'idu x-xellugija kellu basket, li flok taħ lill-Attriċi li kienet bil-qiegħda, żammu f'idejħ. Dan seta' ukoll serva biex ir-rotazzjoni fuq idu l-leminija jkollha

aktar swing. Li kieku kellu idejħ fil-loop ma kienx jaqa' mal-art x'aktar kien jibqa' imdendel u mhux jibqa' jdur bla kontroll fuq idu biex ħabat ġenbu mas-seat ta' quddiemu (ara a' fol 20 affidavit tal-Attur). Il-Qorti qed tgħid il-fatti kif ġraw u ma hiex fiċ-ċirkostanzi tattribwixxi xi kontributorjeta' lill-Attur.

Għalhekk titqanqal il-*vexata questio* min huwa responsabbli għall-inċident. Żgur jekk mhux għal kollox, is-sewwieq tal-vettura li ħarġet minn triq laterali. Imma din ma hiex parti fil-Kawża u l-anqas li jidher li hija magħrufa, għaliex l-anqas fir-rapport tal-Pulizija ma hija identifikata. Għalhekk irid jitqies, jekk is-Soċjeta' konvenuta għandiex twieġeb jekk dak li ġara minħabba ksur tal-liġi jew minħabba nuqqas ta' prekawzjonijiet li jħarsu s-saħħa tal-passiġier.

Jibda biex jingħad li l-konvenut Grange għamel kors ta' 16-il siegħa ta' "*Driving Practices Buddy Driver Training Company Policies and Procedure and Customer Care …11th December 2018* (Ara dokument a' fol 207). Xi tfisser Buddy Driver, din il-Qorti ma tafx eżattament, iżda jekk dan kien l-uniku kors li ingħata f'sewqan ta' bus fejn hemm is-sigurta' tal-passiġġieri fin-nofs, dan sar wara l-inċident u mhux qabel. L-inċident seħħ fit-2 ta' Marzu 2017. X'qalulu dwar is-sigurta' tal-passiġieri din il-Qorti ma tafx u ftit jista' jkollu effett fuq din il-kawża ġaladarba l-inċident kien diġa' seħħ.

F'dan ir-rigward il-konvenut jixhed li fil-bus ma hemm ebda indikazzjonijiet ta' kif għandhom jużaw il-hoop il-passiġieri (Xhieda tal-Konvenut 350D). Jitqanqal il-kweżit jekk is-Soċjeta' konvenuta hiex obbligata bil-liġi li tagħmel dan.

Regolament 32 tal-Avviż legali149/2009 jiddisponi li *"Il-vetturi għall-ġarr tal-passiġġieri inklużi fir-Reġistru għall-Ġarr Stradali tal-Passiġġieri għandu jkollhom imwaħħal fuq in-naħa ta' wara tax-xellug tat-tieqa tal-ġenb karta magħmula minn materjal trasparenti maħruġa mill-Awtorità, li tindika l-informazzjoni li ġejja:*

(a) In-numru tar-reġistrazzjoni tal-vettura

(b) Is-sid reġistrat

(ċ) In-numru tal-liċenza ta' l-operaturi(d) Kemm tesa Passiġġieri

(e) Numru tat-telefon uffiċjali li jista' jintuża' f'każijiet ta' emerġenza."

F'dan l-artikolu ma hemmx xejn x'jindika li għandu jkun hemm avviż lill-passiġġier ta' kif għandu jagħmel użu minn ċineg tas-sapport għal dawk li jkunu bil-wieqfa, iżda l-anqas li kieku għaliex regolament 26 jiddisponi li "*Din il-parti għandha tapplika għall-vetturi kollha tal-ġarr tal-passiġġieri, <u>iżda ma tapplikax għall-motor route buses</u>, u għall-operazzjonijiet tat-trasport b'kabotaġġ."* (Emfażi tal-Qorti). Skond dawn ir-regolamenti "*motor route bus*" tfisser vettura għall-ġarr tal-passiġġieri liċenzjata biex topera servizz tat-transport pubbliku għall-passiġġieri, li huwa l-każ li għandha quddiemha din il-Qorti.

Regolament 65 jiddisponi li *"L-ebda xufier m'għandu jħalli passiġġieri bilwieqfa fuq il-vettura għall-ġarr tal-passiġġieri waqt li din tkun miexja".* Imma anke f'dan ir-rigward, regolament 39 jiddisponi b'aktar emfażi, li "*Din il-parti għandha tapplika għas-servizzi kollha tal-ġarr tal-passiġġieri li jsiru f'Malta, iżda <u>ma tapplikax għas-servizzi pubbliċi ta' ġarr tal-passiġġieri u l-motor route buses</u>*".

Għalhekk fid-dawl ta' dan, il-Qorti ma tistax issib li kien hemm xi nuqqas fir-rigward tas-Soċjeta' konvenuta. Ma tistax tara li naqset milli tagħmel dak li titlob minnha l-liġi. Kieku ma provdietx meżżi ma fejn jistgħu jżommu dawk bil-wieqfa, kienet tkun storja oħra. Il-Qorti tinnota li sitwazzjonijiet bħal dawn, fejn ikun hemm *standing passengers* qed isiru preokupanti, kif jemerġi minn numru ta' mistoqsijiet Parlamentari numru 306 tat-9 ta' Marzu 2020. In-nuqqas ta' training sewwa lis-sewwieq, anzi li qatt ma ngħata qabel l-inċident, minn eżami oġġettiv tal-mekkanika kif seħħ l-inċident ma tistax tasal li dan il-fatt waħdu kien il-kawża tal-inċident. Bit-taħriġ u mingħajru, il-mod kif ġraw l-affarijiet, xorta ma tistax issib ħtija u tort f'xi wieħed mill-konvenuti.

Għalhekk ġaladarba din il-Qorti ma tista' issib ebda ħtija, la fil-konvenut Grange u l-anqas fis-Soċjeta' konvenuta, it-talbiet Attriċi ser ikunu miċħuda. Kien inċident sfortunat li għalih ma jaħti ħadd mill-partijiet f'din il-Kawża.

Fl-aħħar nett kwantu għas-Soċjeta' Assiguratriċi, il-Qorti ssib li din ma hiex il-leġittima kontraditriċi fil-kawża. Hi ma għandha xejn x'taqsam mal-inċident. Bħala Soċjeta' assikuratriċi hi għandha biss l-obbligi li tħallas lill-assikurat tagħha purke' li jkunu osservati l-kundizzjonijiet tal-polza. Di fatti ħallset parti tal-ispejjeż inkorsi mill-Attur minħabba operazzjoni St. James. Għalhekk ser tkun illiberata mill-osservanza tal-ġudizzju. F'każ ta' inċidenti stradali l-obbligi tagħha huma dawk li huma skont artikolu 10 tal-Kap 104 tal-Liġijiet ta' Malta.

Decide

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq imsemmija din il-Qorti qed taqta’ u tiddeċiedi l-Kawża bil-mod segwenti:

Fil-waqt li **qed tillibera mill-osservanza** tal-ġudizzju lis-Soċjeta’ assikuratriċi qed **tiċħad** it-talbiet kollha Attriċi.

Spejjeż tal-kawża a’ karigu tal-Atturi.

Imħallef Toni Abela

Deputat Reġistratur

.